

PROHLÁŠENÍ O VÝVOJI KULTURNÍ INFRASTRUKTURY PO 1989

Kulturní infrastruktura České republiky prošla po listopadu 1989 zásadními proměnami. Jestliže do r. 1989 byl zásadním vlastníkem a s malým přispěním ROH a SSM téměř monopolním poskytovatelem veřejných kulturních služeb stát, současný obraz je podstatně jiný. Rozhodující pravomoci má obecní samospráva, potom krajská samospráva a malou roli, z programového i ekonomického hlediska pouze doporučující roli, má stát, který rovněž vystupuje jako zřizovatel omezeného počtu přímo řízených organizací a poskytovatel limitovaného objemu dotací ze státního rozpočtu. Do této oblasti razantně vstoupila sféra nevládních neziskových organizací, zejména spolky, obecně prospěšné společnosti, částečně také nadace a nadační fondy a církevní právnické osoby a rovněž podnikatelský sektor. Přestala platit teze, že kulturní služby jsou vázány na objekt ve smyslu nemovitost. Ve srovnání s 80. léty 20. století se zvýšil počet subjektů v jednotlivých segmentech (např. divadla, muzea). Podstatně se rozšířila typologie subjektů, např. se objevila multifunkční zařízení, všeoborová centra spojující poznání, případně neformální vzdělávání s prožitkem a zábavou pro všechny generace. Také v ČR existují komunitní centra i ve formě restrukturalizace někdejších kulturních domů. Součástí kulturní infrastruktury stále zůstává historicky vzniklá a z hlediska Evropy ojedinělá síť nespécifických kulturních zařízení, přinášejících zejména multikulturní nabídku. Novým fenoménem je využití bývalých industriálních prostor pro kulturní účely, přinášející nadhodnotu v podobě site specifík. Vzhledem k proměnám životního stylu jsou poskytovatelé nuceni být kreativnější a o svého uživatele aktivně usilovat, nečekat až sám přijde. Výsledkem jsou projekty otevřených zařízení typu Noc muzeí, Noc divadel, Noc kostelů apod. Centrem pozornosti jsou děti a mládež a rozvoj jejich osobnosti, což přineslo vznik nového oboru muzejní pedagogiky a inspirovalo vznik projektů Noc s Andersenem v knihovnách či Celé Česko čte dětem. Na tom je možné zároveň dokumentovat, že Česká republika ve svých veřejných kulturních službách v posledních dvaceti letech se jednak inspirovala v zahraničí, jednak přinesla světu i originální projekty. Trvajícím problémem je finanční poddimenzovanost kultury a její relativně malá veřejná prestiž, která se odráží i v částečně zastaralé materiálně technické základně infrastruktury včetně budov. Prakticky chybí mecenášství a altruismus.

Účastníci konference, mezi nimiž byli zástupci veřejné správy, pracovníci profesionálních kulturních institucí, zástupci nevládních neziskových organizací, definovali tyto problémy a apelují na nutnost jejich řešení:

- Výrazné podfinancování celé oblasti kultury (hluboko pod jedním procentem, přestože je podíl kultury na celkovém HDP 1,5%); to souvisí s malou veřejnou prestiží kultury ve společnosti, což přináší problémy po každých obecních volbách, kdy nová zastupitelstva váhají s veřejnou podporou této oblasti.
- I když došlo zejména v období po roce 2000 k technické modernizaci řady objektů, mnohé z nich jsou zastaralé, nelze v nich vybudovat bezbariérový přístup a jsou i energeticky náročné.

- Ekonomická krize způsobila postupné snižování veřejných dotací, neřeší se legislativa vícezdrojového financování; chybějí víceleté granty.
- Výstavba nových objektů je velmi ojedinělá, neboť je velmi nákladná; nedávno otevřené Nové divadlo v Plzni stálo 880 miliónů Kč.
- Chybí mecenáši a altruisté; tyto pojmy ztratily svůj obsah. Mecenáši nejsou sponzoři, kteří dávají za protislužbu, mecenáš dává dar. Nerozvíjí se dostatečně společenská odpovědnost firem v oblasti kultury.
- Ve srovnání s vyspělou Evropou neumíme využít a pracovat v profesionálních institucích s dobrovolníky; dobrovolnictví neznamená neplacenou práci.
- V některých regionech pociťují poskytovatelé negativní naladění společnosti vůči kultuře a umění, které se projevuje nižší návštěvností, případně tlakem na snižování vstupného.
- Negativně se projevila změna v přístupu škol a školských zařízení k návštěvám kulturních akcí v době vyučování, které nejsou učitelům započítávány do úvazku, což snižuje jejich motivaci; to může v budoucnosti negativně ovlivnit vnímání kulturních hodnot mladou generací.
- Pořadatelé a organizátoři často pociťují byrokratické překážky při jednání s veřejnou správou.
- Negativně je pociťována absence dalších legislativních norem, zejména vymezení veřejné prospěšnosti, což zvláště zajímá NNO; řada subjektů by považovala za přínos daňové asignace nebo jiný systém daňového zvýhodnění oblasti kultury a umění.
- Negativně je pociťována absence synergií mezi jednotlivými stupni veřejné správy v resortech kultury a školství a absence dialogu mezi odbornou a laickou veřejností o postavení kultury a umění ve společnosti.
- Zejména NNO, které pracují s dotačními systémy především samosprávy, negativně pociťují absenci dlouhodobých strategických plánů, které by přesahovaly volební období jednoho zastupitelstva.

Ve Svitavách dne 4. 10. 2014